

tmmob
şehir planlama
mimar ve mühendisleri
odası **HABER**
BÜLTENİ

Sahibi : Kemal SARP
Sorumlu Yön. : Yusuf OKÇUOĞLU

Adres : Konur Sokak 4/4-06
Yenişehir-ANKARA

sayı 46
kasım 1981

bu sayıda : - TÜRKİYE I.ŞEHİRCİLİK KONGRESİ ODTÜ'DE YAPILDI

- PLANLAMA DENEYİMLERİ
Ankara Gölbaşı Planlama Çalışmaları ve Planlamanın Karar Çevresi
Ahmet ÇETİNEL, Hülya CEYLAN, Sezai GÖKSU
- TEMSİLCİLİKLERDEN
Toplu Konut Yasasının Düşündürdükleri. II
Kürşad ARIGÜMÜŞ
Kültür Bakanlığında Şehir Plancıları
Esen ERGUN, Yıldız OKÇUOĞLU
- ÜYELERDEN
Bir Kurum ve İşleyişi
Cengiz TÜRKSOY
- KISA HABERLER
- BİRLİK ÇALIŞMALARI
- DUYURULAR

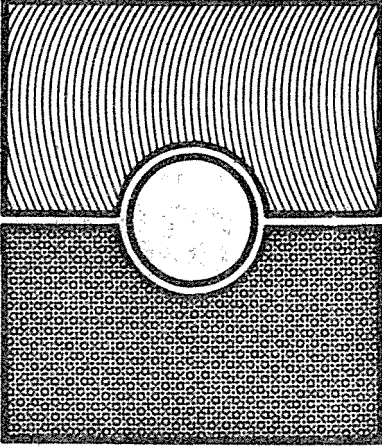

Planlamada
Etkin,
Uygulamada
Söz Sahibi
8 KASIM DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜ

dünya şehircilik günü

"TÜRKİYE BİRİNCİ ŞEHİRCİLİK KONGRESİ" ODTÜ'DE YAPILDI.

6-7-8 Kasım tarihlerinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde yapılan Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, bir diğer anlamda 32.nci Dünya Şehircilik Günü kutlama etkinliğiydi. Kongre birinci gün açılış oturumu ile başladı. Fehmi YAVUZ'un başkanlığını yaptığı ve Kongreyi açarken toprağın doğal kaynak olma niteliğinden söz ettiği açılış oturumunda, üniversite rektörlüğü adına Mehmet KICIMAN kısa bir açılış konuşması ile kongreye başarı dileklerini sundu.

Önceki yıllarda Türkiye'de yapılan Dünya Şehircilik Günü Kollojyumlarının toplu bir değerlendirilmesini yapan Kemal Ahmet ARU'dan sonra, İmar ve İskan Bakanı Şerif TÜTEN kongrenin Ankara'da yapılmasından duyduğu sevinç dile getirirken, yeni Toplu Konut Yasası üzerinde durdu.

Birinci günün son konuşmacısı "Az Gelişmiş Ülkelerde Metropolitenleşme Süreçleri" başlıklı bildirisini Mübeccel KIRAY'dı. KIRAY, konuşmasında yerleşmeler ve yerleşmeler arası ilişkiler üzerinde dururken, metropoliten alan olgusunun sadece 70-80 yıllık bir geçmişi olduğunu vurguladı. Artı ürünün kontrol edilmesi ile ortaya çıkan ilk yerleşme türünden metropolitenleşmeye kadar olan gelişmeleri tarihsel gelişim süreciyle ele alan KIRAY, daha sonra, batıda en üst gelir grubunun, bizde ise en alt gelir grubunun yarattığı saçaklanma olayı üzerinde durdu.

Dünya Şehircilik Günü'nün amblemi, kentte sağlıklı bir yaşamı simgeleyen temiz hava, güneş ve açık alanlar unsurlarından oluşmaktadır. Bu üç unsur yanda görüldüğü biçimde, üstte mavi "temiz hava", altta yeşil "açık alanlar" ve ortada sarı "güneş" olarak konumlanmaktadır.

Kongrenin ikinci gününde dört ayrı salonda yürütülen oturumlarda 10 önemli konu ele alındı. Türkiye Kentlerinin Yapısı'na ilişkin olan oturumda Ali TÜREL, Ankara'da Konut Pazarı'nı çözümlerken arz-talep dengesine ulaşılmanın bir sonucu olarak gecekondulaşma üzerinde durdu.

Nüfus hareketleri ile gecekondulaşma arasında ilişkiler kuran Oğuz ARI'dan sonra, Murat BALAMİR, Ülke AREN, ve Yalçın ÜNAL, ekonomik toplumsal-mekansal süreçleri aktarırlarken kentsel yapıyı oluşturmaları ve kamunun mekânına sahip çıkması gerekliliği açısından söz konusu üçlü süreç yapısını vurguladılar.

Türkiye Kentlerinin Tarihine ilişkin olan oturumda, Orhan KUNTAY Tokat kentinin gelişmesini aktarırken, Tefvik ÇAVDAR Türkiye'deki şirketleşmenin ilk örneği olan Şirket-i Hayriye ile kentiçi ulaşımın tarihsel gelişimini anlattı. İstanbul Limanının kuruluşunu ve o dönemdeki liman işletmelerini ve aralarındaki gizli rekabeti aktaran Ekmele DERYA'dan sonra, oturumun son konuşmacısı Selahattin YILDIRIM, Osman Nuri ERGİN'in araştırmacı kişiliği üzerinde dururken, O'nun tarihi, gelecekte nakilcilikten, araştırmacı ve bütüncül bir tarih anlayışına çevirmekte başlıca rol oynadığını vurguladı.

Gecekondu-Konut olgusunun çeşitli bildiri-lerle işlendiği oturumda, Tansu ŞENYAPILI işçi devingenliği üzerinde dururken küçük ve marjinal işkolları arasında iş değiştirme olgusunu aktardı ve çevre işlerden merkez işlere geçme olayının fazla olmadığını vurguladı. Gecekonduyu düşük gelirli grubun kente uyumu olarak ele alan Feral EKE, istihdam, konut sahipliği, kent fonksiyonlarına katılma ve kent hizmetlerine ulaşılabilirlik sorunu üzerinde durdu. Erhan ACAR gecekonduyu işçi konutu olarak incelerken kapitalistleşme sürecinin etkilerini aktardı. Son konuşmacı olarak Kemal KARTAL, kırdan kente göçenlerin yarattıkları kaynak akımları üzerinde durdu ve Ankara'da bundan sonra en büyük arsa spekülasyonlarının gecekonducuların olacağını iddia etti.

Yerel Yönetimler ve Planlama Hukuku ile ilgili olan oturumda ilk konuşmacı Ruşen KELEŞ planlama sürecinin çeşitli evrelerinde yerel özerklikten nasıl yararlanıldığı ve merkezî hangi konularda neleremüdahale ettiği konusu üzerinde dururken, aleniyet (duyuru yapılması) olayı ile planlamaya halkın katılımını vurguladı. Konut alanında üretici ve örgütleyici yerel yönetim modelini Batıkent örneği ile ele alan Korel GÖYMEN, konuşmasında planı yaşamın önüne geçirmek, sağlıklı bir yaşam çevresi oluşturmak, kişisel çıkarlarla toplumsal çıkarları çakıştırmak, kentsel dar gelir gruplarının örgütlenmesini sağlamak gibi hedeflerden söz etti.

İmar hukukunun geniş bir değerlendirmesini yapan Esin KUNTAY'dan sonra Tankut ÜNAL, İmar Kanununun çıkarılması ve İmar İskan Bakanlığının kuruluşundaki amaçlar ile uygulamada varılan sonuçları aktardı. Türk Planlamasında bölgeleme meselesini İmar Yönetme-

likleriyle inceleyen Tamer GÖK, planı yaşamın önüne geçirmenin zorunluluğu üzerinde dururken bunun, kriterleri farklılaştırmayı gerektirdiğini vurguladı. Kamu yararı üzerinde kamulaştırma uygulamaları ile duran Tului SÖNMEZ, sorunun tarihsel evrimini aktardı.

Kent Planlama Tasarımının Eğitim Yöntemlerine ilişkin olan oturumda, Bilgi DENEL tasarımı yaratıcılığı geliştirme eğitimi üzerinde dururken, ister fiziki ister sosyal planlama olsun, olayın tasarım biçiminde ortaya çıkacağını vurguladı.

Bildirisinde, kentsel mekanların görsel analizinde kullanılabilecek bir yöntem öneren Bozok ÖZERDİM, kentsel imge elemanlarının beş duyuya hitab ettiğini vurguladı. Mehmet ADAM ve Teoman AKTÜRE birlikte sundukları bildiriye doğa-toplum-insan ilişkileri tanımlanması ile alternatif konut alanları için tasarım eğitimi üzerinde dururken yaşam biçimlerinin iyi anlaşılması gerekliliğini vurguladılar. Oturumun son konuşmacısı Yiğit GÜLÖKSÜZ kent planlama ve tasarımı için alternatif eğitim yöntemlerini tartıştı ve üniversitelerin salt bilinenlerin aktarıldığı bir yer değil fakat birlikte bilgi üretiminin yapılması gereken kurumlar olması gerektiği üzerinde durdu.

Kentiçi Ulaşım'ın tartışıldığı oturumda Gökhan MENTEŞ Türkiye'deki ulaşım planlama deneyimlerini aktarırken, Cüneyt ELKER Türkiye için yeni bir ulaşım planlama yöntemi önerisini tartıştı.

Konut alanlarında ulaşım planlaması, yeni kavramlar ve uygulamaları aktaran Erhan ÖNCÜ, konut alanlarındaki sokağın sadece bir ulaşım aracı olmadığını vurguladı.

Ali ZAMBAKOĞLU ve Atilla ELÇİ birlikte sundukları bildiriye düzensiz ve hızlı kentleşme, nüfus patlaması ve taşıt yoğunluğunun artması sonucu, büyük kentlerimizin ciddi trafik sorunlarıyla karşı karşıya kaldığını belirterek kentiçi trafiği benzetim paketi üzerinde durdular.

İmar Planı Uygulamalarının tartışıldığı oturumda Kemal Ahmet ARU Türkiye'de imar planı yarışmalarının tarihini aktarıırken, yapılan yarışmaları tarihsel sıra ile ele alarak değerlendirdi. Trabzon imar planı uygulamasını değerlendiren Karadeniz Teknik Üniversitesi Şehir Planlama Grubu ise planın alındığını, fiziksel çevrenin giderek kötüleştiğini ve yaşam için sağlıklı koşulların doğduğunu vurguladı. Samsun Nazım Planı deneyiminin Saffet ATİK tarafından aktarılmasından sonra Zühtü CAN Antalya planlama deneyimini aktardı. İmar planlarında değişikliklerin

ve ilgili süreçlerden söz eden son konuşmacı Feridun DUYGULUER 42. maddenin çok iyi incelenmesi gerekliliği üzerinde durdu.

Kongrenin üçüncü gününün bir diğer oturumu ise Tarihsel Çevrenin Korunması ile temellendirilmişti. İlk konuşmacı Emre AYSU Trabzon kenti kale-içi koruma planı örneği ile tarihsel çevre anlayışının geçirdiği evrelere değinirken kent planlama ve tarihsel çevre ikilisinin kesinlikle bir arada yürütülmesi gerektiğini vurguladı. Daha sonra İsmet OKYAY 1975'lerde Avrupa Konseyi'nin kararlarıyla bizde de başlayan koruma anlayışının, planlama anlayışındaki gelişmemişlik nedeniyle pek de başarılı sonuçlar getirmediğini Safranbolu Koruma Planı örneği ile ele aldı. Sabah oturumunun son konuşmacısı Nuran ZEREN, Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından korunmasına karar verilen yerlerde kararların uygulanabilirliğinin araştırılması sırasında kullanılan yöntemden söz edip, koruma konusunda yerel yönetimlerin ve kamunun tutumlarına değindi.

Öğleden sonraki ilk konuşmacı olan Besim ÇEÇENER, bir koruma karar organı olan Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kuruluşundan bu yana geçirdiği evrelere değinip, Türkiye'nin öz koşullarına göre bir koruma yöntemi kurmanın gerekliliğini vurgularken, bu yöntemin "Kullanarak Koruma" yöntemi olması gerektiğini belirtti.

Konunun artık tarihi çevrenin korunması yerine tarihi çevrenin savunması şeklinde ele alınması gerektiği üzerinde duran Okan ÜS-TÜNKÖK, başarılı örneklerin olmamasının temelinde sadece devletin politikasının yetersizliğinin ya da kadro, uzman ve eğitim yokluğunun yatmadığını vurguladı.

Planlı dönemde tarihsel çevrenin korunması ve değerlendirmesi konusunda kamunun yaklaşımına değinen Emre MADRAN, devlet tarafından konunun bir kültür sorunu olarak görülmediğini belirtirken bir planlama sorunu olarak değerlendirilmediğini savundu.

Son konuşmacı Tuğrul KANIK, kentsel korumada hava fotoğraflarının ve fotogrametrinin yeterince kullanılmadığına değinirken sözkonusu materyallerin önemli rolü üzerinde durdu.

Çevre ve Kıyı Kullanımı konulu oturumda Türkiye'de turizm planlaması çalışmalarının değerlendirilmesini yapan Baykan GÜNAY, konuyu genel politika ve genel çerçeve içinde tartışırken turizmde fiziksel planlama olayının karar-kontrol çevrelerinin etkileşimi içinde yapılması gerekliliğine değindi. İkinci konuşmacı Selcan TEOMAN, Haydar KARABEY'in bildirisini sundu. Kıyı mekanının tanımının ya-

pıldığı bildiride, dengesiz yatırımlar, bağımsız sanayileşme ve kötü kaynak kullanımı gibi konulara değinildi.

İzmir Metropolitan Alanı içinde yaşayan farklı toplumsal katmanların İzmir kıyılarını kullanma güdülleri ve fiziki planlama kararlarına etkileri üzerinde duran Numan TUNA, daha sonra ikinci konut meselesine değinerek uygulamaları aktardı.

Dilek yarımadası örneği ile milli parklarda ki aşırı kullanma sorununu aktaran Erdoğan YAŞLICA, milli parkların turizm ağırlıklı kullanıma açıldığını bunun ise ekolojik denge bozulmasına yol açtığını vurguladı.

ODTÜ, Şehir Planlama beşinci sınıf öğrencileri adına konuşan Sezai GÖKSU öğleden sonraki oturumun ilk konuşmacısı idi. Bildirisinde, planlamanın içinde geliştiği toplumun karar çevresini ve çıkar gruplarının plan kararlarını etkileme dinamiklerini Gölbashi örneği ile ele alan Sezai GÖKSU, Gölbashi'nda yer alan bu grupları tanımladı ve aralarındaki çatışmalardan örnekler verirken plancının tutumunun önemine değindi. Kentsel çevrenin çocuk açısından yaşam değeri üzerinde duran Şenel ERGİN, oyun alanlarının önemini belirlerken İmar Yasasının ve İmar Yönetmeliklerinin bu konu için yeterli olabileceğini savundu ve konuşmasının öneriler bölümünde mülkiyetlerin dikey değil yatayda belirlenmesi gerektiğini vurguladı. Son konuşmacı Aydan BULCA fiziksel çevre düzenlemesinde örgüt karmaşası konusu üzerinde dururken denetimin merkezileşmesinin konuları biteviyeleştirdiğini belirterek imar planı sisteminin yenilikçi atılımlara kapalı olduğunu vurguladı.

Mesleklerarası İlişkiler Açısından Çevre Düzenlemeye Uzmanlık Alanları Ayrışımı'nın tartışıldığı oturumda Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası adına bir konuşma yapan Öznur ÖZER, kent planlama mesleğinin kurumsallaşması ve kent plancılarının uygulamadaki konumu üzerinde dururken sorunu kronolojik bir sıra ile ele aldı ve plancıların statü kazanabilmeleri için mücadele etmek zorunda olduklarına değindi.

Peyzaj mimarlarının kent planlamadaki konumlarının aktarıldığı bildiride, Türkiye ATEŞ mesleklerarası ilişkilere değindi. Peyzaj Mimarları Derneği adına yapılan bu konuşmada toprağın ve diğer doğal kaynakların metallaşmasını önleyici çözümlerin geliştirilmesi gerekliliği belirtildi.

Çevre Mühendisliği Bilimleri Derneği adına bildiri sunan Selçuk SOYUPAK, çevre planlamada çevre mühendisliğinin konumu üzerinde durarak yaptığı konuşmada kalkınma planlarının çevre boyutlu olması gerektiğini vurguladı. ■

planlama deneyimleri

ANKARA GÖLBAŞI PLANLAMA ÇALIŞMALARI VE PLANLAMANIN KARAR ÇEVRESİ

Ahmet ÇETİNEL
Hülya CEYLAN
Sezai GÖKSU

1. GÖLBAŞI PLANLAMA ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1970 başlarında Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB), kentin metropoliten alan sınırını saptamak için, bir başka deyişle sınır içine alınacak bölgeleri tesbit edebilmek için bir dizi kıstas geliştirilmişti. Bu kıstaslardan bir tanesi de, bölgenin Ankara merkez kenti veya metropoliten alanın diğer noktaları ile, mevcut ya da geliştirilebilecek potansiyel ilişkileri veya özellikleri olması idi. İşte, İmar Kanunu'na ek 7.ve 8. maddelere ilişkin yönetmelik gereğince çizilen Ankara Metropolitan Alan sınırını içinde Gölbaşı'nın yer almasında, özellikle yukarıda sözü edilen kıstas rol oynamıştır. Yani Gölbaşı, Ankara için geliştirilebilir potansiyel rekreasyon ilişkilerine sahip bir alandır. Yapılan Nazım Plan çalışmalarında 50. No.lu Planlama Bölgesi olarak ele alınan Gölbaşı için yukarıda sözü edilen niteliği yönünde bir değerlendirme yapılmış ve Mogan Gölü'nün doğu ve batısında yollar ile kıyı arasında kalan alanların rekreasyonel kullanımı için korunması ve geliştirilmesi öngörülmüştür. Belirli bir zaman perspektifi olmaksızın, nüfusunu 100.000 olarak belirleyen AMANPB'nin bir diğer makro ölçekteki kararı ise yerleşmenin güneyinde 50 Ha.lık bir depolama alanı ayırmasıdır.

Kısacası, kent gelişme yönü dahil, Gölbaşı'na ilişkin tüm makro ölçekteki kararlar üst planlama örgütü olarak AMANPB tarafından verilmiştir. Mogan Gölü'nün doğu ve batısının rekreasyonel kullanımı için korunması ve geliştirilmesine ilişkin planlama çalışmalarını ise Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı ile İmar Ve İskan Bakanlığı'nın ortak protokolleri gereği Turizm Bankası üstlenmiştir. 100'ü aşkın sayıda kooperatif örgütlenmesinin sözkonusu olduğu bu alanda geliştirilen plan, parasız piknik, spor ve ticari rekreasyon gibi arazi kullanma biçimlerinden oluşmaktadır. Ayrıca, bataklık alanlar av için önemli alanlar olarak değerlendirilmiş ve buraları "yaban hayatı koruma alanları" olarak belirlenmiştir.

Gölbaşı planlama sürecinde yer alan üçüncü planlama örgütü ise, İller Bankası ihalesi ile yerleşmenin imar planını yüklenen plan-

lama bürosudur.

İmar planı çalışmalarını yerleşik alan ve kent gelişme yönü olan doğuda sürdüren büro, önemli makro kararları üst planlama örgütlerinden almış ve 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nı bu kararlar doğrultusunda oluşturmuştur. Plan kararı üretilmesinde, yerleşmenin Ankara Kent Bütünü'ne bağımlılığının önemli güçlükler yarattığını, dolayısıyla bazı kararların var sayımlara dayandırıldığını belirten planlama bürosu, kentleşme sürecini kontrol altına almak ve izlemek için yerel ve merkezi yönetimlerin teknik ve idari önlemler almaları gerektiğini vurgulamaktadır, (Uzel A., Türkoğlu K., 1979).

Buraya kadar, Gölbaşı planlama sürecinde yer alan "Plan kararı üreten örgütlü gruplar"ı ve görev dağılımlarını tanımlamaya çalıştık. Oysa kentlerde plan kararı üretmeyen fakat planlama sürecinde "plan kararlarından etkilenen çıkar grupları" olarak niteleyebildiğimiz, ve planlamadan değişik değişik beklentileri olan farklı gruplar da yer almaktadır. Planlı olma ya da plansızlık, kentlerde yer alan bu değişik gruplar için farklı derecelerde ve farklı süreler için işlevseldir, (Tekeli İ., Gülöksüz Y., Okyay T., 1976). Özellikle Gölbaşı gibi çok başlı planlama pratiğinde, her an planlamanın yönünü değiştirebilecek, süreç içerisinde etkin duruma geçebilecek nitelikte çıkar grupları mevcuttur. Yazının bundan sonraki bölümünde planlamanın içinde geliştiği toplumun karar çevresini ve bu çevreyi oluşturan çevre elemanlarını, plan kararlarını etkileme dinamiklerini ve beklentilerini Gölbaşı'nın mevcut ve olası sorunları çerçevesinde değerlendirmeye çalışacağız. Bu tip bir değerlendirme sonucu, her çıkar grubunun, sorunlara farklı yaklaşıtlarını ve farklı güdülere sahip olduklarını görmek mümkün olacaktır. Belki de ülkemizde süregelen, "sorunlara yabancılaşma" ve "plansızlığın işlevselliği" gibi konuların temelinde bu yatmaktadır.

Genel olarak Gölbaşı planlama çalışmaları şu hipotezler doğrultusunda ele alınmıştır;

Gölbaşı, Ankara için potansiyel rekreasyon ilişkilerine sahiptir. Bu yüzden, batıda göl

korunmalıdır, yani bu karar rekreasyon ve turizm amaçlı planlama çalışmaları ile geliştirilmelidir. Buna bağlı olarak, batıda herhangibir konut yerleşme biçimine yer ayrılmamalıdır. Kuzeyde, eşik niteliğinde büyük kamuarazileri, güneyde ise aynı nitelikte büyük üniversite (SBF) ve hastahane alanları bulunmaktadır. Dolayısıyla en akılcı kent gelişme yönü doğudur.

Bu ilkeler doğrultusunda hazırlanan planlar, birbirleriyle ilişkili ya da birinin diğerinden kaynaklandığı bir dizi uygulamaya ilişkin sorunu da beraberinde getirebilecektir.

Gölbaşı planlama-uygulama sürecinde çözüm aranması gereken en önemli sorun doğal çevreye ilişkin olanıdır. Çünkü bu sorun aynı zamanda Ankara'yı da ilgilendirmekte, bir başka deyişle metropoliten alanı tehdit etmektedir. Bu sorunu Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde yapılan bir çalışmadan alıntılar ile açmaya çalışalım.

"Gölbaşı yerleşmesi ve çevresi, Ankara kent-sel alanının tümü düşünüldüğünde, özellikle yer yüzü şekillerinin değişik kapsamlarda birbirleri ile bu bütünden hemen farklılaşan özellikler gösterirler. Bu farklılaşmanın temelinde, Ankara kent bütünündeki en büyük su aynasının Gölbaşı ve çevresinde bulunması ile buna uyumlu yeryüzü formlarının bu su aynaları civarında yer alması gösterilebilir. Alana ayrıcalıklı bir kişilik kazandıran Mogan ve Emir göllerinin oluşumları konumuz açısından ilginç özellikler taşımaktadırlar. Aynı yönde birbiri ardınca sıralanmış bu iki göl, fazla sularını İncesu deresi kanalı ile gösalthabileme olanağına sahiptir. Herhangi bir çukur yere gelen birikintilerle ortaya çıkan koniler gerisinde toplanacak sularla bir göl oluşumuna neden olur. Elmadağı'ndan inen derelerin sürüklediği kum, çakıl ve taş birikinti materyalinin koniler şeklinde yığılması ile Emir ve Mogan göllerinin birbirini izleyen çanakları ortaya çıkmıştır.

Mogan ve Emir gölleri, büyük bir çoğunlukla tuzlu alüvyal toprakları ihtiva eden birikinti konisi altından birbirlerine bağlıdır. Mogan ve Emir göllerinin kabaran sularını akıtan ve bu arada hızlı yağış sularını toplayan akarsu ise İncesu deresi olarak isimlendirilmiştir. İncesu deresi Ankara çanağını üstü kapalı kanallarla geçmektedir, ve daha kuzeyde de Akköprü-İskitler civarında birbirine karışmış Bentderesi ve Çubuk çayı suları ile birleşerek alanı batı yönüne doğru terkeder. İmrahor deresi üzerindeki İncesu sel kapınının 51 km2 drenaj alanı, sel kapanı dışındaki düzensiz yağış koşulları altında bulunan 51 km2 lik alanlarla birlikte 92 km2 dir. Ancak, vadi tabanındaki alüvyal toprağı kullanan tuğla kiremit ocakları vadi kenarlar-

rındaki arazinin çıplak olması ve hızlı toprak erozyonunun varlığı ile, özellikle 7. sınıf topraklar üzerinde ilkel tarım yöntemleri sel kapanında toprak sedimentasyonuna neden olmakta, bu ise tüm Ankara kentini sel tehdidi altında tutmaktadır." (Ateş T., 1980).

Görülüyor ki, doğal çevre ile ilgili sorunlar sadece Gölbaşı için değil, fakat aynı zamanda Ankara için de geçerlidir. Son yıllarda başlatılan ODTÜ Atatürk Ormanı Emir Gölü çevresi düzenleme çalışmaları gibi, ağaçlandırma eylemleri, rekreasyon amaçlarının ötesinde hem bu sorunun ortadan kaldırılmasına hem de vadi etrafındaki toprak erozyonunu önlemeye yönelik olabilecektir.

Mevcut mülkiyet yapısı, özellikle uygulamada ortaya çıkabilecek bir diğer önemli sorundur. Genellikle kooperatif örgütlenmelerine ilişkin olduğu saptanan çok hisseli mülkiyet biçimi, büyük bir çoğunlukla Mogan Gölü çevresinde, yani rekreasyon ve turizm ağırlıklı planlama bölgesinde yer almaktadır.

Ayrıca, yerleşme merkezini ikiye bölen 50 metre genişliğindeki Ankara-Adana E-5 karayolu üzerinde, belediye yetkililerinin verdiği bilgiye göre, her yıl 5-6 kişi can vermektedir. Bu karayolu sorunu için şimdiye kadar gerekli önlemlerin alınmaması, yolun önlem alınmasını gerektirecek ölçekte belli bir kapasiteye ulaşmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Nüfusunun % 62'sinin tarım sektöründe çalıştığı Gölbaşı bucak merkezinde, arazi kullanım türleri arasında en büyük orana kültür arazisi (%57) sahiptir ve kültür arazisi türleri içinde, en önemli payı % 48'le tarla tarımı tutmaktadır, (Uzel A., Türkoğlu K., 1979). Görüldüğü gibi tarım alanları yerleşme için önemli bir ekonomik faktördür. Yani tarım alanlarının korunması planlamada dikkate alınabilir bir strateji biçimidir.

Tüm bu sorunlar bir yana, bir de planlamadan farklı beklentileri olan farklı çıkar gruplarının topluma yer alması, sorunları bir kat daha arttırıcı olacaktır. Çünkü bu çıkar grupları her kentsel ya da mekansal soruna kendi çıkarları doğrultusunda farklı yaklaşımlar içinde bulunacaklardır.

2. PLANLAMANIN KARAR ÇEVRESİ

Bir toplumda kent toprakları üzerinde çıkarı olan pek çok grup vardır. Toplum geliştikçe bu grupların sayısı da artabilecektir. Plansızlık ya da planın uygulanmıyışı, ya da tam tersine planlı olma bu gruplardan bazıları için yararlı olduğu halde bazıları için hiç de yararlı değildir. Planlamanın içinde geliştigi toplumun karar çevresini genel olarak

bu gruplar ya da temsilcileri (meslek odaları sendikalar ve diğer toplumsal örgütler gibi), oluşturmakta, fakat herbiri farklı yerlerde durmaktadır.

Göbbaşı planlama sürecinde belirginleşen çıkar gruplarını tartışmadan önce, planlamanın karar çevresine ilişkin genel özellikleri sıralamakta yarar vardır.

1. Örgütlü çıkar gruplarının sayısı ve çeşitliliği,
2. Siyasi mücadele ortamının niteliği, ve politik rejim tercihi,
3. Ekonomik gelişmişlik düzeyi,
4. Özel girişime bağlılık derecesi,
5. Bilgi sisteminin derecesi,
6. Planlama ve uygulamaya ilişkin bürokratik yapının örgütlenme biçimi ve etkinlik düzeyi,
7. Çıkar gruplarının plan kararlarını etkileme dinamikleri, (Tekeli İ.,1980).

Bu yazı açısından, yukarıdaki özelliklerden sadece 1 ve 7'yi tartışmak daha anlamlı olacaktır. Diğer özelliklerin tartışılması bizi Göbbaşı özelinden çıkarıp ülke genelinde tartışmaya götürebilir. Kaldı ki, bir ülkenin politik rejim tercihi, toplum içindeki davranışsal birimlerin denetlediği kaynakların düzeyini belirlemektedir, (Tekeli İ.,1980).

Göbbaşı planlama sürecinde rol alan karar çevresi elemanlarını "Plan kararları üreten" ve "Plan kararlarından etkilenen" gruplar olarak ikiye ayırabiliriz.

1. Plan kararları üreten gruplar:
 - . İmar Ve İskan Bakanlığı,
 - . Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu,
 - . Turizm Bankası,
 - . İmar Planı Yüklenicisi,
2. Plan kararlarından etkilenen gruplar:
 - . Kooperatifler,
 - . Turistik Yatırım Girişimcileri,
 - . Sanayi Yatırımı Girişimcileri,
 - . Emlakçiler Ve Yapsatçılar,
 - . Kamu Bürokrasisi,
 - . Kenttsel Alanları Ve Yapıları Sadece Kullanabilen Emekçiler.

Yukarıda sıralanan çıkar grupları, nitelikleri, beklentileri ve plan kararlarını etkileme dinamiklerine göre, birbirleriyle çatışmaya girerken zaman zaman belirli düzeylerde çatışma içinde görünebileceklerdir. Örneğin, Göbbaşı'nın "potansiyel rekreasyon ilişkilerine sahip bir alan" olarak değerlendirilmesi ve Mogan Gölü çevresinin bu doğrultuda planlanması, bu değerlendirmeyi yapan ve sözkonusu nitelikteki planlama çalışmalarını üstlenen üst planlama örgütleri ile aynı alanda farklı çıkarları olan diğer gruplar arasında

açık bir çatışma doğurmuştur. Bu iki büyük grup çatışması yanısıra, süreç içerisinde plan kararlarından etkilenen gruplar arasında da çıkar çatışmaları doğabilecektir. Aynı şekilde, plan kararı üreten gruplar dahi plan kararlarından ötürü birbirleri ile çatışmaya girebileceklerdir.

Ya da, özellikle Göbbaşı çevresinde bulunan bir tür toprağı hammadde olarak kullanmak isteyen bazı girişimciler (tuğla, kremit vb.) doğal dengenin bozulması, kirlenme gibi sorunlar yüzünden diğer gruplarla çıkar çatışmasına girebilecektir.

Genel olarak plan kararlarından etkilenen grupların, plan kararlarını etkileme dinamiklerinin artması, toplumda baskı grubu oluşturabilmelerine ya da politik çevrelerle bütünleşmelerine bağlıdır. Planlama ve uygulamanın içiçe ve sürekli eylemler olduğunu kabul edersek, süreç içerisinde bu tür bütünleşmelerle sözkonusu grupların plan kararlarını etkileme dinamiklerinin artacağını ve plan değişikliği mekanizmasının çalışmaya başlayacağını söyleyebiliriz. Örneğin, şu ana kadar yapılaşma için ön izin alamamış olmalarına rağmen her an baskı grubu oluşturabilecek niteliğe sahip olan konut kooperatifleri aynı zamanda politik çevrelerle bütünleşebilir bir niteliğe de sahiptirler. Şu ana kadar ön izin alamamış olmaları tamamen üst planlama örgütlerinin plancı niteliğinden ve politik strateji tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Konut kooperatifleri lehinde gelişen bir politika tercihi, bu grubun plan kararlarını etkileme dinamiklerini arttırabilecektir.

Bu tür değişmelere neden olabilecek farklı durumları, gruplar arasında ortaya çıkabilecek diğer çıkar çatışma veya çatışma örneklerini arttırmak mümkündür. Fakat sonuç olarak, bugün saptayabildiğimiz gruplar arası çıkar çatışmaları, toplumsal ve ekonomik gelişme süreci içerisinde değişebilecektir diyebiliriz.

Üzerinde önemle durulması gereken ve giderek önem kazanan konu, plançının bu çevre koşullarına karşı tutumudur. Plançıların çevre koşullarına karşı tutumları, onların uygulamadaki başarısızlıkları ya da çevre koşullarının etkilerini yorumlama biçimini değiştirecektir, (Tekeli İ.,1980).

Plançılar olarak, planlamanın hangi sosyal örgütlenme düzeyi içinde ve hangi karar çevresinde geliştiğini çok iyi değerlendirmek durumundayız. Yapılacak sadece bu tip bir değerlendirme bile, planlama-uygulama politika ve programları için yol gösterebilecektir.

Devamı 13. sayfada

temsilciliklerden

TOPLU KONUT YASASININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ.II

K.ARIGÜMÜŞ

III.TOPLU KONUT YASASI UYGULAMALARI SONUCU KENTLERİMİZDE OLUŞACAK ARAZI KULLANIM BİÇİMİ VE ULAŞIM

2487- sayılı Yasa'nın uygulamaya konmasından sonra ülkemizdeki kentleşme olgusunda önemli değişiklikler beklenebilir. Toplu konut kuruluşları belli ölçek ekonomilerinden yararlanabilmek için, girişimlerini büyük ölçekli tutmak zorunda kalacaklardır. Yasa'nın 2. maddesine göre; yeni açılacak min. 15 ha.lık yerleşme alanlarında 750-1000 konut, bunların ortak kullanım alanları ve işyerleri bütünü düşünülmüştür. Bu da yaklaşık 3750-5000 kişilik (250 kişi ha-330 kişi/ha. yoğunlukta) yerleşim ünitelerinin kurulması demektir.

Yılda ortalama % 50'ye varan enflasyon ve buna bağımlı kredi/faiz politikasının, bazı büyük firmaların ve giderek holding tipi kuruluşların konkordota aşamasına gelmiş olmaları da hatırlanırsa, ekonomik birimlere çıkaracağı güçlüklerin belirli düzeyin altında çalışma gücüne sahip firmalarca göğüslenemeyeceği açıktır. (Yasa'nın getireceği önemli destekler söz konusu olsa da.)

Bu etkenler ile oluşacak "büyük ölçekli konut girişimleri" doğrudan büyük ölçekli leke şehirleşmesine ya da banliyöleşmeye yol açacaktır. Aslında banliyöleşme olgusu Türk Otomotiv Sanayiinin içinde bulunduğu ekonomik krizi atlatmasında bir çıkış yolu oluşturabilecektir. Öte yandan, yurt dışına açılmada zorluk çeken dayanıklı tüketim malları üreten sanayiler için, yeni evler yeni eşya talebi yaratacağandan, iç pazarda tüketimin canlanması sağlanabilecektir.

Son on yılda yaşanan II.konut türü yerleşme olgusu Yasa'dan dolayı oluşacak leke şehirleşmeyle birleşerek, ekonomik olarak konut edinme hakkı ya da olanağına erişebilirliği yüksek kesimlerce II.konut elde edilmesinde yeni boyutlar kazanılacaktır. Ulaşım ağının ve olanaklarının yetersizliği nedeniyle günlük çalışma saatleri toplamının % 25'i kadarının yitirildiği bir konumda, sözü edilen yerleşim türlerinin birbirine karışması ve

TABLO: Nüfusu 500.000 + olan yerleşmelerde toplu konut uygulamasından yararlanabilme için yapılması gereken ödeme tutarları:

KONUT BÜ- YÜKLÜĞÜ (m2)	TAHMINİ YAPI MALİYETİ (15.000 TL/m2 den)	3 YIL İÇİNDE BANKAYA YATI- RILACAK(TL)	AYLIK TAK- SİT TUTARI (TL)	12 YILDA ÖDEN- MESİ GEREKEN TAHMINİ TUTAR (TL)	AYLIK SARFET TUTARI(OL)
		'5'	'2'	'3'	'4'
100	1 500 000	405 000	11 250	1 095 000	5 069
95	1 425 000	364 750	10 622	1 040 250	4 816
90	1 350 000	364 500	10 125	985 500	4 563
85	1 275 000	280 500	7 792	994 500	4 604
80	1 200 000	264 000	7 333	936 000	4 333
75	1 125 000	247 500	6 875	877 500	4 063
70	1 050 000	231 000	6 417	819 000	3 792
65	975 000	214 500	5 958	760 500	3 521
60	900 000	198 000	5 500	702 000	3 250
55	825 000	181 500	5 042	643 500	2 979
50	750 000	165 000	4 583	585 000	2 708

'1' 2487 sayılı Yasa'nın 14. Md. 2'si.

'2' 3 yıl içinde Banka'da açılması gerekli Yapı Tasarruf Hesabı / 36 ay.

'3' 2487 sayılı Yasa'nın 20. Md. 3'ü.

'4' (Yapı Maliyeti - Yapı Tasarruf Hesabı) / 216 ay.

'5' Arsa bedeli ve altyapı giderleri katılmamıştır.

birleşmesi olgusu yerel yönetimlere büyük mali güçlükler çıkaracak ve eldeki ulaşım araçları stok'undan daha fazlasını yeni yerleşme alanlarına ayırmak zorunluğuna ortaya çıkacaktır. Bunun sonucu mevcut kentlerin düşük gelir kesiminin, kullanmakta olduğu toplu taşın araçlarından da olması gibi bir olumsuzluğun ortaya çıkacağı kestirilebilir.

IV. TOPLU KONUT YASASINDAN YARARLANACAKLAR YÖNÜNDEN KONUT EDİNEBİLME ŞANSI .

Yukarıdaki tablonun hazırlanmasında Yasa'da geçen "teşvik primi" "faiz" gibi bankacılık girdileri değerlendirmeye katılmamıştır. Bunun yanısıra altyapı ve kamulaştırma bedellerinin de değerlendirilmediğini belirtmek gerekir.

Maliye Bakanlığı'nın 1981 yılı için saptadığı bina m² inşaat maliyetlerine göre;

1. sınıf mesken inşaat: 22.025 -16.575 TL/m²
 2. sınıf mesken inşaat: 17.200 TL/m²
- Basit inşaatlar için : 8.250 -16.250 TL/m²

Bu değerler ışığında toplu konut inşaatlarında normal inşaat maliyetleri 15.000 TL/m² olarak varsayılmıştır.

Tablonun amacı toplu konut uygulaması başladığında bundan yararlanmak isteyenlerin ne kadar zamanda, ne kadarlık bir mali yükümlülüğün altına gireceğini gözler önüne sermek olmuştur. Ayrıca, tahmini yapı maliyetine alt yapı ve arsa bedelinin katılması halinde tablodaki parasal değerlerin oldukça artacağını da düşünmek gerekir.

Diğer düşündürücü bir konu da aynı yasa'nın 14.maddesinin 5. fıkrasında belirtilen, "yapı tasarrufu hesabında yapı yaklaşık maliyeti üzerinden hesaplanarak biriktirilen miktar, konutun teslimi sırasında hesaplanan satış veya devir bedelinin bu maddenin 2. fıkrasında belirlenen yüzdelerinden az ise, hak sahibine altı aydan iki yıla kadar bir süre tanınarak hesabındaki tasarrufu Kamu Konut Fonuna aktarılacak üzere gereken meblağa tamamlanması" konusudur. Bu da tablodaki parasal değerleri arttırıcı unsurlardandır.

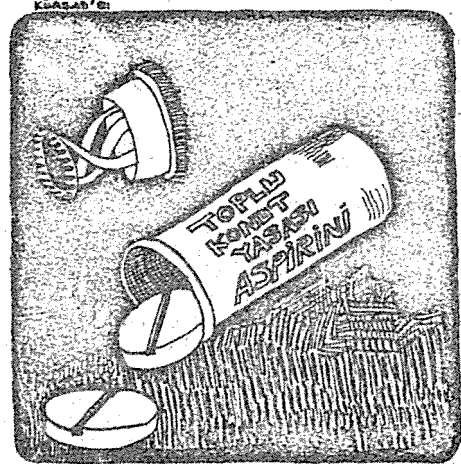
Ülkenin içinde bulunduğu enflasyonist ortam ise hem büyük miktardaki Toplu Konut Fonunun gerçek gücünü her geçen sene azaltacaktır, hem de konut edinme süresi türlü nedenlerle uzadıkça maliyetlerin artmasına neden olacaktır. Kısacası yukarıdaki tabloda belirlenen parasal değerlerin bir kat fazlasının kişilere yansıtacağını söylemek fazla karamsarlık sayılmaz. Bu durumda günlük temel gereksinimlerini karşılayabilmek için gelirin çoğunu ayıran sabit gelirli kesimin bu yasa yardımıyla nasıl konut sahibi olabileceği sorusu üzerinde enine boyuna düşünölmeye değerdir.

Genel anlamda Toplu Konut Yasa'sının getirdiklerine bir kez daha bakılınca; ülke konut gereksiniminin 1/3 ünün karşılanabileceği söylenebilir. Ancak, soruna aile ekonomileri ölçeğinde bakılınca, ödenmesi gerekli mali portre, süreç içerisinde oldukça iddialı miktarlara ulaşacaktır, yani aile gelirin yaklaşık % 30-50 sinin tasarrufu gerekecektir.

Buraya kadar değinilen koşullar ile, Yasa'nın getireceği olanaklardan yararlanacak kesim, daha çok, sermaye birikimine sahip yüksek gelir grupları ile, Yasa'nın 21. maddesinde belirtilmiş olan "diğer kaynaklardan kredi alanlar" kapsamına girebilenler olacaktır.

Son söz olarak vurgulamakta yarar var: Toplumsal gereksinimler arttıkça bunlara cevap verebilmek için izlenecek en kestirme yolun yeni yasalar oluşturmakta aranması yerine, mevcut yasaların günün koşullarına uyumlu hale getirilerek uygulamada etkin rasyonel düzenlemelere gidilmesi doğru olur. Böylece, zaman içerisinde türlü çözümler için çıkarılmış birçok yasa'ya işlerlik kazandırarak değişmekte olan sosyo-ekonomik yapıda sürekli devingenlik sağlanabilir.

Acaba konut sorununa ilişkin yeni yasalar kaç yıl sonra gündeme gelecek?

KÜLTÜR BAKANLIĞINDA ŞEHİR PLANCI LARI

(Koruma ve Fiziksel Planlama İlişkisi Sorunları)

Esen ERGUN
Yıldız OKÇUOĞLU

KISA TARİHÇE

1975 Mimari Miras Yılı Kutlama çalışmalarına Kentsel Ölçekli (İstanbul, Antalya Kaleiçi) bir kaç tarihsel araştırma ve koruma amaçlı bir imar planı (Ortahisar-NEVŞEHİR) ile katılan Türkiye'de, Avrupa Konseyi'nin bilimsel yönlendiriciliği ve Kültür Bakanlığında bulunan teknik kadronun (aslında 1-2 kişi) çabasıyla, 1973 yılında 1710 sayılı Eski Eserler Yasasının çıkmasıyla başlayan tarihsel çevre korunması ve fiziksel planlama bütünlüğünün kurulması için bir çaba başlatılmıştır.

Bu amaçla, tek yapı (anıtsal yapı) korunması konusunda görevlendirilecek mimari kadrolara ilaveten, 1976 yılında Kültür Bakanlığı örgütlenmesinde kentsel alanların korunmasında görevlendirilmesi düşünülen 3 şehir plancısı alındı.

Bu plancılardan biri Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünde, diğer ikisi ise Müze ve Kültür Sitesi yapılarının üretimi ile görevli Yapı ve Tesisler Dairesinde çalışmaya başladı.

Bir yıl gibi kısa bir süre çalışan iki şehir plancısı, Yapı ve Tesisler Dairesinde kent plancısı Kültür siteleri yer seçimi ve imar planı ilişkisi konularında çalıştı. Bu arada plancılardan biri kültür yapılarının (Müze, Kütüphane vs.) ülke ölçeğinde dağılım şemasını ortaya çıkardı. (bir sergi için üretilen dökümanlar yayınlanmadı.)

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünde daha kalıcı bir şekilde çalışan şehir plancıları, kentsel alanlarda ve bölge ölçeğinde eski eser belgeleme ve sit alanlarındaki geçici yapılanma koşullarının saptanmasında çalışmalar yaptı. Ayrıca plancı kuruluşların yürüttüğü planlama çalışmalarına veri olmak üzere eski eser belgelemesi yapılarak, koruma ya yönelik planlama çalışmalarının ortak yürütülüp, denetlenmesine çalışıldı. (Bu çalışmalarda örneğin Foça ve Marmaris Koruma Amaçlı İmar Planları yapıldı.)

1978 yılından itibaren Kültür Bakanlığındaki şehir plancısı sayısı arttı. Giderek 1979'da 8 kişiye ulaştı. Bunlardan biri, İzmir Rölöve ve Teknik Müdürlüğünde, (Eski Eserler ve Müzeler Genel Md.tağra birimi, bir diğeri İstanbul'dadır.) biri Anıtlar Yüksek Kurulu'nda biri Planlama Araştırma ve Koordinasyon Kurulunda diğer beşi ise Eski Eserler ve Müze-

ler Genel Müdürlüğünde çalışmaktaydı.

1980 yılında ise, gerek belgeleme ve tescil olayının yanlış anlaşılması ve yorumlanması, (Kültür Bakanlığı ve Anıtlar Yüksek Kurulunda) gerekse buna yönelik dış baskılar nedeniyle (halktan ve diğer kurumlardan gelen) ve bütün bunlara ek olarak, yönetimdeki teknik kadronun (1976 atılımını başlatan) uzaklaştırılması nedeniyle Kültür Bakanlığı'ndaki plancı sayısı beşe indi ve plancıların mesleki çalışmalarının dondurulmasıyla önemli ölçüde yavaşlatıldı.

SORUNLAR VE ÇIKMAZLAR :

1976 yılında iyi niyetli olarak başlayan, ve eski eser alanlarının korunmasında fiziksel planlama aracının varlığına gereksinimi olan Kültür Bakanlığı çalışmaları çok kısa bir sürede önemli ölçüde çıkmaza girmiştir. Ülkemizde genel bir koruma politikasına sahip olunmaması ve gelişigüzel yapılan belgeleme çalışmaları sonucunda bir yapı yasağı ve imar kontrolüne dönüşen koruma eylemleri, ülkedeki mevcut imar hakları ile de çelişkiler taşıdığından, gerek kamunun gerekse bu olaydan etkilenen halkın önemli bir tepkisini görmüş ve politik güce de dönüşen bu tepki, saptama olaylarının yavaşlatılmasına neden olmuştur.

Kültür Bakanlığının, özellikle Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün sürekli değişen yapısı (Planlama ayrı bir şube Md.lüğü iken sonradan ayrı bir şube Md.lüğü olan Tescil şubesi ile birleştirilip, kadrosu kısılarak Tescil ve Planlama Şubesi haline getirildi. Anıtlar Yüksek Kurulu Bürosu Müsteşarlığa bağlı bir yapıda iken, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün bir şubesi haline getirildi daha sonra ayrıldı. vb.) nedeniyle plancıların rolleri belli değildir.

Ayrıca yapılmaya çalışılan iş (koruma ve fiziksel planlama ilintisinin kurulması) teknik bir iş olmasına karşın Kültür Bakanlığının teknik bir kuruluş olmaması, giderek planlama konusunda hiç bir deneyim ve birikimi olmaması da korumanın önemli bir çıkmazıdır.

Bakanlığın koruma ile görevli Genel Müdürlüğü olan, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün yapısı, taşınır eski eserleri ortaya çıkarıp, koruyup sergilemeye (arkeolojik kazılar ve müzecilik) ve anıt niteliğinde de tek yapı-

Devamı 13. sayfada

üyelerden

BİR KURUM VE İŞLEYİŞİ

Cengiz TÜRKSOY
Şehir Plancısı

Hemen her bakanlıkta, kimi kamu kuruluşunda ve tüm bankalarda olduğu gibi meslek alanımın zın en büyük sorumlusu İmar ve İskan Bakanlığı'nda da bir Teftiş Kurulu vardır.

Ödümüz üyelerinin büyük bir bölümünün de çalışmakta olduğu İmar ve İskan Bakanlığı'nda böyle bir kurulun bulunduğunu bilmeyen sanırım yoktur. Ancak kurulun yetki ve sorumluluk sınırlarının tüm meslektaşlarımızca bilindiğini sanmıyorum. O nedenle önce kısaca Teftiş Kurulu'nun yetki sınırlarından söz etmekte yarar var.

İmar ve İskan Bakanlığı Teftiş Kurulu, Tüzüğünün 4. maddesine göre "Bakanlığın emir, idare ve denetiminde ve Bakanlığa bağlı bulunan bütün kuruluş, teşekkül, müessese, şirket ve tesislerle, İller Bankası'nın, Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın her türlü işlerini ve hizmetlerini ve belediyelerin fen ve imar konusuna giren işlerini;

Buralardaki amir, memur ve diğer görevlilerin görevleriyle ilgili hal ve hareketlerini;

İlgili kanun, tüzük, yönetmelik, karar, genelge ve emirlerin uygulanış tarzlarını;

Teftiş etmek, denetlemek, araştırmak yapmak tahkik etmekle görevlidir".(a.b.ç.)

Tüzükten aynen aktardığım bu maddede altı çizili bölümler sanırım şehir plancılarını daha çok ilgilendirir. Görüldüğü gibi İmar ve İskan Bakanlığı Teftiş Kurulu, şehir plancılarının meslek alanlarındaki hemen her kurum ve kuruluşlardaki işlemleri denetleme yetkisine sahiptir. Bu anlamda, 'yasa gücünde' diye tanımlanan imar planlarının, yapılışından uygulanışına değin her aşamada Teftiş Kurulu'nun denetim yetkisi vardır.

Örneğin, bir yerleşmede imar planının belediyece kasıtlı olarak uygulanmadığı ya da plana aykırı işlemler yapıldığı Bakanlığın ilgili birimlerine ya da doğrudan Teftiş Kurulu Başkanlığı'na bildirildiğinde İmar ve İskan Bakanınca uygun görülürse, konu denetmenlerce incelenir ve bir inceleme raporu yazılır.

Bu raporda inceleme konusu yakınmanın gerçek-

lere dayanıp dayanmadığı; eğer olay gerçekse konunun ayrıntıları anlatılır ve çözüm önerileri getirilir. Bunun yanısıra suçlu olduğu kanısı uyanmış sorumlular hakkında soruşturma açılması istenir. Hakkında soruşturma açılan kişi belediye başkanı ise soruşturma İçişleri Bakanlığı denetmeniyle birlikte yapılır. Soruşturma sırasında ilgili kişi suçlu görülüp yasal işlemlerden sonra mahkemeye verilebileceği gibi aklanabilir de.

İmar ile ilgili olarak Teftiş Kurulu'na çok çeşitli konu yansır. Çoğunluk, planda gösterilen yapılaşma düzenine uyulmaması ve kaçak (ruhsatına aykırı ya da ruhsatsız) inşaatlardır. Bunlar hakkında ne yapılacağı 6785/1605 sayılı İmar Yasası'nda belirtilmiştir. Sözkonusu yasada belki de en açıklıkla belirtilen konu bu olduğu halde Teftiş Kurulu'na gelen imar uyumsuzlukları ya da yakınmaları çoğunlukla bu konulardan oluşmaktadır. Yasanın 6,7,19,20,21,22 ve 23. maddeleri bu konuya ayrılmıştır. Yani yerel yönetimce yapılacak işlem bellidir. Ama gene de konu döner dölsür Teftiş Kurulu'na değin gelir.

Meslek çevremizde, genel olarak imar planları; özel olarak da imar planlarının uygulanma sorunu tartışılırken ve irdelenirken bu konu üzerinde önemle durmak gerek kanımca.

Yasa koyucu İmar yasasında 11 maddeyi (26'dan 36'ya dek) imar planına ayırırken bu planın uygulanmasında ve plana uyulmasında belediyelerin elindeki en önemli araç olan inşaat ruhsatı vermek ve yapılacak inşaatların bu ruhsata uygun yapılmasını denetlemek görevi ile ilgili olarak az önce sıraladığım yedi maddeyi ayırmıştır. Buna karşın gene de imar planlarına ne ölçüde uyulduğu ortadadır.

Teftiş Kurulu'nun öteki başlıca görevleri arasında Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün afet bölgelerinde yaptığı işler ve Mesken Genel Müdürlüğü'nün konut üretimine ilişkin işlemlerle ilgili çalışmalar büyük yer tutar. Çünkü iki genel müdürlüğün de işleri yüklenici eliyle yapıldığından çıkan pek çok uyumsuzluğun ve yakınmanın yanıt aradığı yer Teftiş Kurulu'dur. Yapılan inşaatlardaki projeye uygunluktan, yükleniciye ödenen paraya değin hemen her konuda anlaşmazlığa dü-

kısa haberler

• Mimar ve Mühendis Odalarının fesedilmesi ile ilgili olarak Danışma Meclisine önce bir yasa tasarısı gönderildi. Daha sonra geri alındı. Tasarı Türk Mühendis, Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun yürürlükten kaldırılması başlığı altında hazırlanmıştır. Fesedilen odaların tüm varlıklarının hazineye devredilmesini öngörüyordu.

• TMMOB Genişletilmiş Yönetim Kurulu Toplantısı 21 Kasım 1981 günü yapıldı. Toplantıda Birlik Başkanı Bülent TANIK tarafından hazırlanan çalışma programı taslağı görüşüldü ve genellikle olumlu bulundu. Program taslağı özet olarak şu konuları içeriyordu.

1. TMMOB Yasası ile ilgili çalışmalar.
2. Uzmanlık alanlarına ilişkin çalışmalar.
3. Merkezileşme çalışmaları.
4. Üye özlük hakları ile ilgili çalışmalar.
5. COPİSEE vb. uluslar arası kuruluşlarla ilgili çalışmalar.

Toplantıda bir üst komite ve buna bağlı alt komitelerle programın yürütülmesine karar verildi.

• İstanbul için "Yönetim Kanunu" hazırlanıyor.

İstanbul Valiliğinin önerisi ile İstanbul'un özel statülü bir kent olarak yönetilmesi doğrultusunda bir yasa tasarısı hazırlanıyor.

• Belediyenin Gayri menkullerine SSK'ye borçlarından dolayı haciz konuldu.

İskenderun, Antalya, Samandağ ve Yayladağ belediyelerinin SSK'na olan yaklaşık 200 milyon liralık prim borçlarını zamanında ödemediklerinden icraya verildiği ve gayri menkullerine haciz konduğu bildirilmiştir.

• Yeni Toplu Konut Projeleri için Avrupa İskan Fonu'na başvurulacak. Toplu Konut yasasının uygulanmasına ilişkin bir toplantıda Kredi için Avrupa İskan Fonuna başvurulmasına karar verilmiştir.

Ayrıca toplantıda, Emlak Kredi Bankasının Toplu Konut Kanunu ile ilgili görevleri, teknik personel ihtiyacı, inşaat şirketlerinin devreye sokulması ve Sincan, İzmit, Diyarbakır projeleri konularında görüşmeler yapılmıştır.

• Kira Artış Oranlarının Tespiti Çalışmalarına Başlandı.

Ortalama konut ve kira giderlerini tespit etmek, her yıl hızla yükselerek, özellikle büyük kentlerde astronomik ölçülere varan kira artışlarını belirlemek üzere Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından bir çalışma başlatılmıştır.

Bu amaçla 5 büyük ilde yapılacak anket sonuçları değerlendirilerek tüketici endekslerine orantılı bir kira oranı tespiti yapılacaktır.

• 22 İMAR PLANI İŞİNİN İHALESİ YAPILDI.

İller Bankası Genel Müdürlüğü'nün 81 yılı içindeki 2. grup imar planı ihalesinde (1. Mayıs ayındaydı), 4 B (2 iş grup halinde), 2 C, 3 D, 3 E, ve 10 F grubu iş vardı. 16 Kasım'da ihalesi yapılan bu 22 iş için, Mimarlar Odası ve Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası'na kayıtlı yüklenicilerden 49 teklif verdi. B grubundaki 4 işe 3, C grubundaki 2 işe 4, D grubundaki 3 işe 8, E grubundaki 3 işe 7 ve F grubundaki 10 işe 26 yüklenici talip oldu.

Özellikle, alt gruplarda işe olan talep ve arz arasındaki dengesizlik, bu ihalede de kendisini % 76 lara varan eksiltme oranları biçiminde gösterdi. Gruplara göre eksiltme oranlarına baktığımızda: tekliflerin B grubunda % 9.30-21.50 (ortalama % 13.44), C grubunda % 36.18-54.99 (ortalama % 48.41), D grubunda % 5.10-54.53 (ortalama % 30.16), E grubunda % 2.81-73.39 (ortalama % 30.15), F grubunda % 1.22-76.10 (ortalama % 58.80) arasında değişen eksiltme oranlarına sahip olduğu görüldü.

Eksiltme oranları açısından en çarpıcı örnekler, her ihalede olduğu gibi, yine F grubundaydı. İller Bankası Genel Müdürlüğü'nün birim fiyatlar üzerinden F grubundaki toplam 10 iş için saptadığı 6.528.286.-TL sı tutarındaki keşif bedeline, F grubu yükleniciler keşif bedelinin yaklaşık 1/3 ü olan, 2.689.500.-TL sana 'bizler bu işleri yaparız'dediler. (1981 yılı içindeki ihaleler ve bu ihalelerde yüklenicilerin davranışlarına ilişkin saptamalar ve yorum gelecek sayımızda sunulacaktır.)

11. Sayfadan Devam

şüldüğünde başvuru yeri Teftiş Kurulu. Bunun sonucu olarak da, yoğun bir iş trafiği içindeki Kurulda denetmenin raporunu yazdıktan sonra olayın arkasını araması ve sonucu izlemesi sözkonusu değildir. Yani denetmen konuya ilişkin görüşünü -gerektiğinde bilirkişi de atayarak- belirtir, önerisini yapar ve raporunu Teftiş Kurulu Başkanlığı'na sunar. İmar ve İskan Bakanı da denetmenin görüşüne katılıyorsa, ondan sonrası konuyla ilgili genel müdürlüğün uygulamasına bırakılır. Ancak yerinde uygulayıcı eğer belediyeler ise ve uygulama belediyeye parasal yük getiriyorsa önerinin yaşama geçirilmesi zorlaşır. Zaman zaman da olanaksızlaşır. Bu da belediyelerin içinde buldukları parasal sıkıntının ve yerel yönetim olarak yurttaşla -özellikle de mülk sahibi yurttaşla- içiçe olmaktan gelen zorlukların bir göstergesidir yalnızca.

İmar ve İskan Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun bunlardan başka her yıl yıllık teftiş programı çerçevesinde çeşitli il ve ilçe belediyeleri ve il imar müdürlükleri teftişleri, Bakanlığa bağlı genel müdürlüklerin idari ve teknik konulardaki işlemlerine ilişkin yakınlıklar üzerine inceleme ve soruşturma işleri, çoğunluğu Ankara'da olmak üzere İstanbul ve İzmir gruplarıyla birlikte, aralarında iki de şehir plancısı bulunan, 50 dolayındaki idari ve teknik denetmen ve yardımcısı tarafından yürütülür.

7. Sayfadan Devam

KAYNAKLAR

1. ANKARA NAZIM PLAN BÜROSU

Ankara Nazım Plan Şeması Özet Raporu,
Mart 1977, Yayın No:5

2. ATEŞ Türkay

Mogan-Emir Gölleri Yakın Çevresinin
Toprak Koşulları Açısından Sorunları Ve
Peyzaj Planlama Potansiyeli,

A.Ü. Ziraat Fak.,1980

3. CEYLAN Hülya ÇETİNEL Ahmet GÖKSU Sezai

Örnek Olay Sunuşu I-GÖLBAŞI,
CP 502 Planlama Stüdyosu Çalışması,
ODTÜ,1981

4. TEKELİ İlhan GÜLOKSÜZ Yiğit OKYAY Tarık

Gecekondulu, Dolmuşlu, İşportalı ŞEHİR,
İstanbul, 1976

10. Sayfadan Devam

ların onarım ve bakıma yönelik iken, yasanın zorlaması ile, kent parçalarını ve sivil mimarlık örneklerinin planlama eylemi içindeki korunmasını yüklenmek zorunda kalmıştır. Ancak bu yapı cılız kalmış, koruma araçlarının ne olacağı yasada belirtilmemiş, ilgili yönetmelikler üretilmemiştir. Ayrıca mevcut çabayı yönlendiren yasalar (1710 sayılı Eski Eserler Yasası ve Anıtlar Yüksek Kurulu Yasası) değiştirilmek üzeredir.

Koruma kararlarının hazırlanmasında önemli bir yeri olan Anıtlar Yüksek Kurulunda planlama nosyonunun bulunmaması, koruma kararlarının yerel yönetimlerin eline en az 1-1,5 yıl gecikme ile ulaşabilmesi ve uygulamadaki aksaklıklar ve bürokratik engellemeler koruma olayını giderek güç duruma sokmaktadır.

Koruma ile planlama bütünlüğünü sağlamada olumsuz etkileri olan gelişmeler sonucunda, planlı kuruluşlarla Kültür Bakanlığı arasında ki (zaten kopuk olan) koordinasyon yok olmak durumuna gelmektedir.

Bundan böyle, yalnız harita bilgisinden yararlanılarak, (Korunacak yapıları haritaya işlemek vb. gibi) plancılar, başka mesleklerin iş alanlarına kaymak zorunda bırakılmıştır. Örneğin mimari çizim yapma, arkeolojik koruma alanı belirlemesi, proje kontrolü gibi

Bunun dışında tüm teknik elemanların karşılaştıkları sorunlar bu işyerinde de bulunmaktadır, yapılan işin teknik kontrolünde, teknik olmayan bir yönetici kadro bulunmaktadır. İlaveten, sözleşmeli olarak çalıştırılan (5 şehir plancısından üçü) plancıların ücretleri benzer kamu kuruluşlarına oranla çok düşük tutularak, bu tür meslek sahiplerinin çalıştırılmasının istenilmediği izlenimi yaratılmaktadır.

5. TEKELİ İlhan

Planlamada Uygulama Kuramı Ve Kuram
Kurucu Uygulama

Kent Planlamada Kuram Ve Kılğı Semineri,
ODTÜ, 1980

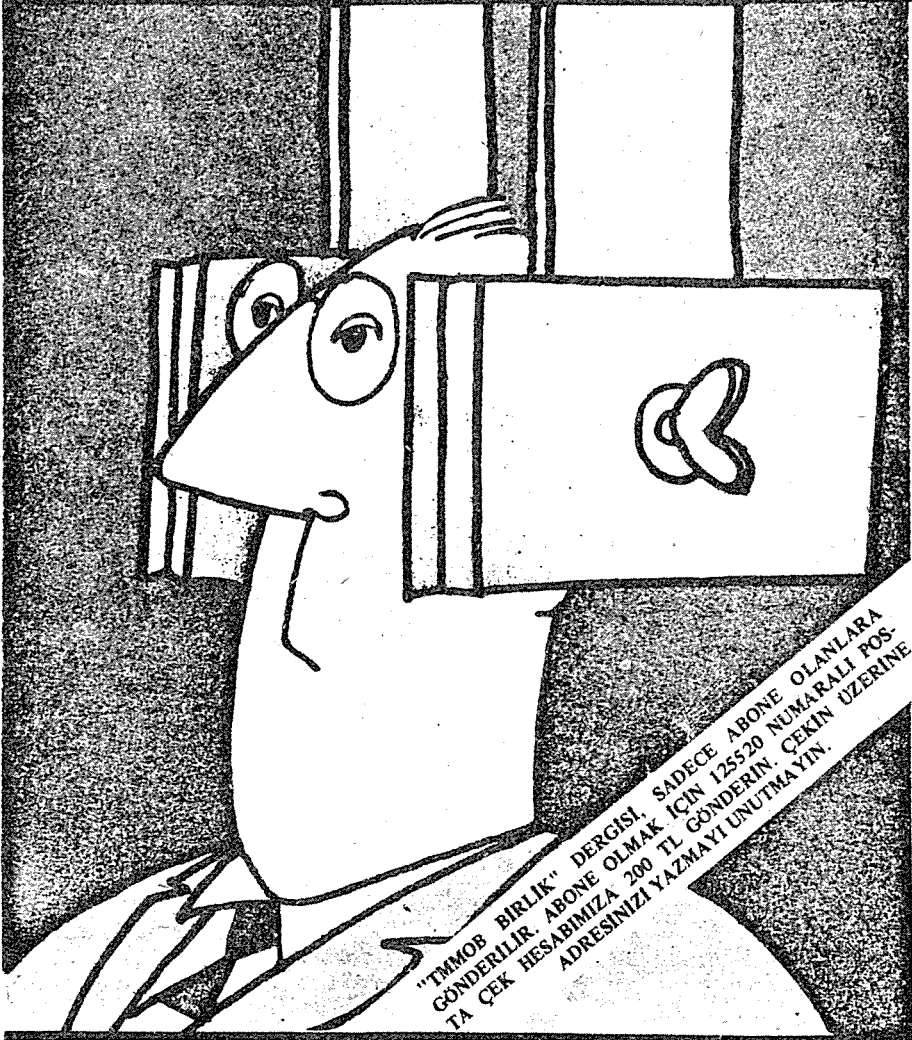
6. UZEL Ahmet TÜRKÖĞLU Kamutay

GÖLBAŞI (Ankara) İmar Planı Analitik
Etüdüleri,1979

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

BİRLİK

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yayın organı. Ayda bir yayımlanır. Adres : Konur Sokak No:4, Yenışehir, Ankara Tel : 18 12 75

"TMMOB BİRLİK" DERGİSİ, SADECE ABONE OLANLARA
GÖNDERİLİR. ABONE OLMAK İÇİN 125520 NUMARALI POSTA
ÇEK HESABIMIZA 200 TL GÖNDERİN. ÇEKİN ÜZERİNE
ADRESİNİZİ YAZMAYI UNUTMAYIN.

birlik çalışmaları

"TEKNİK KONGRE" YAPILDI.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından düzenlenen "Cumhuriyetten Günümüze TEKNİK KONGRE" 16-20 Kasım tarihleri arasında TMMOB Toplantı Salonunda yapıldı. Kongre, Birlik Başkanı Bülent TANIK'ın açış konuşması ile başladı. Kongrede Kentleşme, Yapılaşma ve Çevre başlığı altında Meslek alanımızla ilgili konulara geniş yer verildi. Bu başlık altında Cevat GERAY, İlhan TEKELİ, Aydan BULCA, Tulu SÖNMEZ, Özcan ALTABAN, Mehmet ADAM, Türkay ATEŞ, Çağatay KESKİNOK, Öznur ÖZER bildiriler sundu. Açış konuşmasında Bülent TANIK özetle şunları söylemiştir.

"Bugün ülkemizde, yıllardır içinde bulunulan sıkıntılı durumun sonuçları her alanda açıkça yaşanmakta ve görülmektedir. Sanayileşmemizin tarım ve ormancılığımızın madencilikimizin, kentleşmemizin ve enerjimizin yaşamakta olduğu sıkıntılar, geçmişte bu sorunları ele alış ve bakış açılarından kaynaklanmıştır.

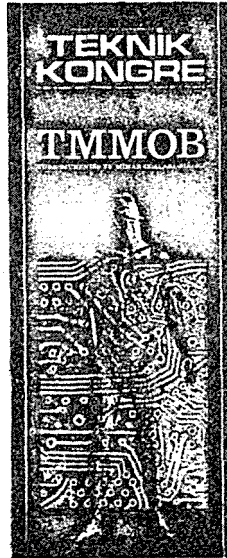
EK: 1- Yukarıda saydığım alanların her birinde TMMOB üyesi binlerce mühendis ve mimar görev yapmakta kendi alanlarında bu sorunları yakından görmekte ve yaşamakta ve bu sorunlardan kurtulmanın yollarını örgütleri TMMOB ile birlikte yılmadan, bıkmadan aramakta ve savunmaktadır.

EK: 2- TMMOB'nin varlığına ilişkin çeşitli sorunların gündeme geldiği şu sırada, gerek mühendislik ve mimarlık faaliyetlerinin gerekse mimar ve mühendis örgütlemelerinin gözden geçirilmesinin ve kamuoyunun bilgisine açılmasının önemi açıktır. En az o kadar önemli olan bir başka konu ise bu faaliyet içerisinde doğrudan yer alanların kendi çalışma alanlarına, kendi çalışma anlayış ve perspektiflerine yön verecek ciddi bir sorgulama gereğini duymalarıdır.

EK: 3- TMMOB bugüne kadar kuruluş yasasında yer alan "Ammenin ve memleketin menfaatleri, meslekin inkişafı, meslek mensuplarının hak ve yetenekleri bakımından lüzumlu gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmak" görevini, aydın ve teknisyen duyarlılığı ve yurt sevgisi çerçevesinde yerine getirmeye çalışmıştır. Sanayiden madene, tarımdan, ormandan çevreye, kentleşmeden konuttan planlamaya, odundan kömüre, petrole, elektrige, nükleer enerjiye, çeşitli uygulamalara ve yasa tasarılarına yaptığımız eleştiri ve önerilerin, yapıldığı dönemin politik seçmelerine göre yadsınması bir yana,

kendi akılcılıkları çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi ve bunun için gerekli sorunların sorulmaya başlaması günü gelmiştir. Her halükarda TMMOB'nin siyasi ya da ekonomik konjektürün belirlendiği geçici ya da sürekli çıkar ilişkilerinin dışında olması, yaptığı çalışmaların içerik ve yönünün dönem, dönem az çok farklılaşan hükümet politikalarından da bağımsız oluşu, TMMOB'deki bağımsız bilgi üretimi faaliyetini yaratan temel olmuştur. TMMOB'nin örgütsel bağımsızlığını korumadaki titiz ve seçimli yönetim mekanizması başka hiç bir kurumda olmadığı kadar yaygın ve amatör çalışma ile özgübilgi üretimine olanak sağlamıştır. TMMOB, mühendislik eğitimi görmekte olanlardan profesöre kadar herkese halkından yana bilgi üretmek ve yaymak olanağını sağlamıştır.

Bu kongrede bu güne kadar sektörel sorunlara bulduğumuz akılcı çözümlerin övünçüne kapılmadan, üretim süreçlerinin incelenmesi, mühendislerin bu süreçlerdeki konum ve ilişkileri, kısaca mühendisin kimliği konularındaki görüşlerin derinleştirileceği, bundan sonraki TMMOB çalışmalarına ışık tutacak perspektiflerin açılacağına inancımı ve bu kongrenin mühendisliğin ve mimarlığın nasıl bir faaliyet olduğu, mühendislik pratiğinin ve eğitiminin ayırdedici özelliklerinin neler olduğu doğrultusunda fikir hayatımızdaki önemli bir boşluğu dolduracağı doğrultusundaki inancımı yineliyorum.

duyurular

. KİTAP TANITIMI :

18 - 19 Aralık 1980 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi Toplantı Salonunda ŞPMMO tarafından düzenlenen " İmar Planları Yapım ve Uygulama Süreci Semineri "nde sunulan bildiriler ve Panel'deki tartışmalar derlenerek, Belediyeler Planlama Hizmetleri Vakfının mali katkısı ile basılmıştır.

Kitapta yayınlanan bildiriler aşağıda belirtilmiştir:

.2. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin Kent Planlaması Pratiğindeki Gelişmeler (İlhan TEKELİ)

. İmar Mevzuatının Değerlendirilmesi (Tamer GÖK)

. İmar Planlarının Yerini Alabilecek Sistemleri Önermekte Gözlenen Tıkanıklık (Tuğrul AKÇURA)

. 42. Madde ve Uygulama Örnekleri (Ömer KIRAL)

. İmar Planlarının Elde Ediliş Yöntemlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış (Dumrul YAVAŞ)

. Kent Planlamasında Merkezci ve Yerel Yönetimler Dengesi Açısından İngiltere ve Fransa'daki Deneyimlerin Sergilenmesi (Sefa ERKÜN, Esin KÜNTAY, Haydar KARABEY)

. İmar Planı ve İklim Elemanları (Azmi TAVLI, Ali AYDEMİR)

. Türkiye'de İmar Planı Ön Çalışmalarının Tarihi Gelişimi, Çıkmaçları (Perihan KİPER, Selçuk YENER)

. Bugünkü Sistem İlişkileri İçinde Planlamada Yatay-Dikey İlişkilerin Kurulması ve bir Planlama Örgütü Şeması Üzerine (Güven BİRSEL)

. Planlamada Halk Katılımı (Deneyimler, İzmit Örneği) (Aydan BULCA)

Fiati 150.-TL'si olan kitap isteyenlere ödemesi olarak da gönderilmektedir.

. BİLİRKİŞİLİK

Sayın üyelerimiz, bilindiği gibi meslek alanımızla ilgili davalarda bilirkişilik yapmak üzere her sene odamızdan Valilikler tarafından bilirkişi listeleri istenmektedir. Bilirkişilik yapmak isteyen üyelerimizin bilirkişilik yapmak istedikleri illeri 20 Aralık 1981 tarihine kadar bir dilekçe ile odamıza bildirmeleri gerekmektedir. İlgilenen üyelerimize duyurulur.

Sayın üyelerimiz, geçen sayı ile birlikte sizlere postaladığımız üye bilgi fişleri, üyelerimizin şimdiye kadar yaptığı çalışmalar ve çalışma alanlarının bilinmesi ve bunların düzenli bir arşiv halinde tutulması açısından son derece önemlidir. Bu fişlerin en kısa zamanda doldurularak odamıza getirilmesi veya postalanması gereklidir.

Bu konuda yardımcı olacağınızı umuyoruz.

ÖNEMLİ DUYURULUR !

ARALIK AYI SONUNA KADAR 1981 VE DAHA ÖNCEKİ YILLARA AİT AİDAT BORÇLARINI ÖDEMEYEN ÜYELERİMİZ CEZALİ ÖDEME YAPMAK ZORUNDA KALACAKLARDIR ÜYELERİMİZİ UYARIRIZ.

ÜYE AİDATLARINIZI PAMUKBANK 210393-1 NUMARALI HESABIMIZA YATIRABİLİRSİNİZ.

Konur Sok. No. 4/4-06
Yenişehir
ANKARA

**gönderen: tmmob şehir planlama
mimar ve mühendisleri odası**

gideceği yer:

TMMOB Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası Yayın Organı 30 KASIM 1981
Başlı: EKONOMİST TESİSLEKİF-Tel: 18 37 31
İlan Koşulları : Sütun cm'si: 175TL 1/2 Sayfa 7.500 TL. Tam Sayfa 14.500 TL Yayın
ve Kültür faaliyetleri ilanlarında % 20 indirim yapılır